

VALKOISTEN VANKINA

Kirj. Punasoturi.

(Tämä kirjoitus on jatkoa viimeisessä Punaisessa Soihdussa julkaistuun kirjoitukseen "Punakaartilaisen Muistelmia", Toim.)

K EVAÄLLÄ 1918, jolloin punakaarti joutui valkoisten ja niiden avuksi rientäneiden saksalaisten ketjujen puristukseen, olin Lahden seutuvilla olevan Hollolan pitäjän Järventaustan kylässä, komennettuna niin kutsuttuun itäiseen hyökkäysriiveen, jonka tehtävänä oli murtaa saksalaisten ketju ja siten aukaista tie itäänpäin eteneville punajoukoille. Näin kuitenkin ei oltu tähdissä määrätty. Lahden kaupunki, jossa meidän päävoimat olivat, antautui toukokuun ensimmäinen päivä, 1918. Tästä emme kuitenkaan heti olleet tietoisia, vaan joukkomme taisteli ankarasti epätoivoista taistelua, tietämättömänä pääjoukon tuhoutumisesta.

Toukokuun toisen päivän iltapuolella vasta saimme kuulla totuuden, kun luoksemme saapui Lahdelta pakenemaan päässyt lähetti, joka tapahtuman kerrottuaan lausui: "Koottakaa pelastaa itsenne, muuta keinoa ei ole".

Siinä sitä sitten oltiin, tuntemattoman metsäseudun ympäröimänä ja edessä ja takana vainuvat viholliset.

Keskenämme sovimme, että jakaannumme pieniin joukkueisiin ja siten koetamme onneamme, yritämme päästä saksalaisten ketjujen läpi. Ensimmäisen yön samoilimme metsiä myöten ja aamun sarastaessa huomasimme olevamme ison suon reunalla. Siinä päätimme tehdä jonkulaisia johtopäätöksiä ja suunnitelmia, kuinka menetellä tilanteessa. Siirryimme takaisin metsään, ollaksemme paremmin turvassa keskustelun aikana, mutta siinä petyimme, sillä ihmeeksemme huomasimme aivan pienen matkan päässä saksalaisen sotilaan, joka harjasi hevosia. Nähtyämme hänet, meidät ensin valtasi jonkinlainen pelko siinä määrin, että olimme vähiltä hyökätä pakoon, mutta joku joukosta komensi istumaan ja sanoi, että antaa tilanteen ratkaista, mitä tehdään.

Tuijotimme siinä hetkisen vihollistamme, mutta kun hän ei näyttänyt ollenkaan olevan huolissaan meidän suhteen, niin mekin aloimme aprikoimaan, mistä oikein johtuu se, että tuo vihollinen esiintyy noin levollisesti. Pian meille selvisikin koko asia. Olimme yön aikana tavalla tai toisella kulkeneet saksalaisten ketjun lävitse ja kun meistä jokaisella varokeinon vuoksi oli valkoinen nauha hihassa, niin saksalainen kai luuli meitä valkoisiksi. Mutta tilanne oli liian vakava varomattomuudelle ja niinpä päätimme päästä mahdollisimman varmaan eroon epämiellyttävästä naapuristamme. Yksi joukostamme antoi ohjeet, määräsi ketkä ampuvat mieheen ja ketkä hevo-

siin. Sen tehtyämme aloimme juoksemaan takaisin suon rantaan. Pitkälle kuitenkin emme ehtineet kun huomasimme metsän loppuvan ja edessämme oli talo, jonka pihamaalla valkoiset juuri järjestelivät rivejään. Heidän huomionsa kiintyi meihin ja huusivatkin he jotain, josta kuitenkin emme saaneet selvää, sillä syöksyimme kuin mielipuolet suolle, vihollisten antaessa nikkeliliä peräämme. Tilanne muodostui hirveäksi. Paeta täytyi. Kuulat vonkuivat ympärillämme. Rähmimme eteenpäin vetelässä suossa, puoliksi uiden ja puoliksi kontaten. Suossa ryömiessämme joukkomme hajaantui, yhdet menivät yhtäälle, toiset toisaalle ja osa luonnollisesti jäi suolle — valkoisten kuulain lävistäminä. Päästyämme suon toiselle puolelle, minä ja toverini, olimme kahden. Painuimme syvemmälle metsään ja aloimme puhdistamaan itseämme, vääntämällä vettä ja likaa vaateistamme, samalla kuitenkin täytyi tarkasti kuunnella, josko toisia on liikkeellä.

Aloimme harhailemaan metsässä. Pian meihin yhtyi toisia samassa asemassa olevia. Jokaisesta tielle sattuvasta täytyi ottaa tarkan selvän: onko punaisia, vaiko valkoisia, sillä molempia liikkui metsässä. Kaikki epäilivät toisiaan ja näin ollen tilanne ruteen tulokkaaseen nähden ensin oli vaanimista, sitteen tutkimista, sillä kehenkään ei voinut ilman tutkimista luottaa.

Yö saapui. Yritimme vuoroin nukkuakin, mutta siitä ei tullut mitään. Kun metsästä kuului pieninkin rasahdus, niin heti sormet lipasimeen ja alettiin tuijottamaan sinnepäin, mistä rasahdus kuului.

Aamun valjetessa alkoi nälkä soittamaan "vatsakanteleella" ruuan hankintaan käskevää tahtia, jota täytyi lopulta totella. Hetken samoiltuamme metsässä tuli näköpiiriimme ihmisasunto. Mutta, oliko se valkoisten, vaiko punaisten hallussa, siinä kysymys, joka kiinnitti mieliämme. Nälkä kuitenkin kävi yhä purevammaksi, se ei välittänyt siitä, ketä missäkin talossa asuu, se vaati leipää ja sitä oli toteltava. Hetkisen mietittyämme päätimme mennä taloon, käykööpä kuinka tahansa. Kätkimme huolellisesti kiväärimme metsään ja tarkastimme taskuaseemme, että ne ovat hyvässä kunnossa, jos niitä satumme tarvitsemaan ja niin lähdimme astumaan taloa kohden. Talon pihaan päästyämme suureksi iloksemme huomasimme, että talossa oli punaisia, jotka olivat ehtineet ennen meitä. Sisälle päästyämme isäntä, jonka myöhemmin tulimme tuntemaan valkoiseksi, selitti meille, että "nyt on tullut rauha ja kun menette esikuntaan ilmoittamaan itsenne, niin pääsette kotiinne." Emme kuitenkaan lainanneet isännän ilmoitukselle suurempaa huomiota, sillä meillä oli asiasta omat käsityksemme. Pysimme

ostaa leipää, jota isäntä antoi puolikkaan, perien siitä kaksikymmentä markkaa. Kaivosta saatte ottaa vettä vapaasti, sanoi isäntä ja me kiittelimme sekä riensimme saamaan vettä. Olimme vähän aikeissa maksaa "nikkelillä" isännälle leivän hinnan, mutta kuitenkin katsoimme parhaaksi poistua herättämättä paikkakunnan huomiota.

Hiivimme takaisin metsään, sinne jonne olimme jättäneet rakkaaksi käyneet kiväärimme, otimme ne olkahan ja niin lähdimme eteenpäin, kohti tuntematointa tulevaisuuttamme. Metsässä samoillessamme kuulimme aina silloin tällöin laukauksia, väliin etäämpänä, väliin lähempänä. Näiden kuuluminen saattoi mielel raskaiksi, puhelu kävi vaiteliaasti ja askeleet varovasti. Vihdoin huomasimme metsän lomassa puhelinlankapylvään, josta teimme sen johtopäätöksen, että olemme maantien lähellä. Päätimme hiljaa hiipiä maantien poikki ja niin jatkaa matkaamme eteenpäin. Mutta kohtalo oli määrännyt toisin. Maantiellä oli valkoisten ratsuja, jotka olivat virittämässä ansojaan juuri meikäläisiä varten.

"Aseet alas ja kädet ylös!" kuului komennus ja samalla huomasimme meihin tähdätyt "putkien suut", joita täytyi totella, niin vastenmielistä kuin se olikin. Sen jälkeen meidät komennettiin suullemme maantin varteen. "Tässä sitä nyt ollaan, roistot!" sanoi yksi ratsuista. "Ette mene Venäjälle, vaan suoraapäätä helvettiin!" ärähti toinen. "Niin, uskotteko sen", hän toisti moneen kertaan ja tähtäili meitä kohden, mutta liekö mieheltä puuttunut sisua, tai oliko hiljattain kylliksi tyydyttänyt veristä janoaan, kun ei uhkaustaan pannut täytäntöön ja lähettänyt meitä "suoraapäätä helvettiin", kuten uhkasi.

Yksi ratsuista alkoi vaatimaan rahojamme ja selitti: "Täällä esikunnassa, jonka eteen teidät viedään, on niin ankara päällikkö, että hän ammuttaa teidät, jos vain löytävät teiltä Tokoin tai Mannerin rahaa. Antakaa vain rahanne, kyllä minä asian tuntijana teen tarkastuksen." Saatuaan rahakukkaromme hän tekikin täydellisen "tarkastuksen", että vei kaikki rahamme, paitsi sellaisia, joita valkoiset eivät hyväksyneet, s. o., jotka olivat painetut punaisen hallituksen aikana. Tarkastusta pitäessään ja pistellessään rahamme taskuihinsa, omaksi hyödykseen luonnollisesti, hän höpisi yhtä ja toista ja kertoi, että "häinkin on työläinen, vaan ei sellainen roisto, kun te ja teidän johtajanne." Myös hän "tiesi" sanoa, että Tokoi oli saatu vaimoineen kiinni lähellä Venäjän rajaa. "Tokoin vaimon hameisiin oli neulottu monta tuhatta markkaa suomalaista rahaa", hän jutteli ja ikäänkuin vahvistukseksi kiljahti: "Sellaisia ne ovat, jotka teitä johtavat!"

Sitten kun tarkastus oli tehty ja tyhjennetty rahoistamme meidät komennettiin riviin ja vahvasti vartiointina alettiin marssittamaan eteenpäin, kohti tulevaisuutta, jota emme voineet varmuudella tietää. Mutta, vietäköönpä minne tahansa, näin ajattelimme siinä kulkiessämme eteenpäin.

Sillä olimme menettäneet kaiken toivon samalla hetkellä, kun jouduimme valkoisten pyövelien kynsiin.

Synkin mielin, toivottomina tulevaisuuteen nähden, saavuimme vihdoinkin erääseen suurehkoon taloon, jota kutsuivat Hatsinan esikunnaksi. Pihamaalla meitä vastassa oli saksalaisia ja suomalaisia lahtareita, jotka ilkkuivat, kukin omalla kielellään.

Nyt alkoi uusi puhdistus, viimeinen siivous. Meidät komennettiin riviin ja sitten tehtiin hyökkäys taskuillemme. Kilvan he siinä hakivat, kukin parastaan koettaen, suomalaiset ja saksalaiset lahtarit sekaisin, ja kun löysivät jonkun esineen, niin heti kyselivät: "mistä tämän olet varastanut." Siihen sai vastata, kuinka halusi, aina kuitenkin seurasi isku kasvoille ja pitkä sarja haukkumasanvoja päälle.

Sitten kun meidät oli tyhjennetty putipuhtaaksi ja kasvomme vuosivat verta sekä olivat täynnä iskuista johtuneita kuhmuja, alkoi saksalaisten opettama "varovaisuustoimenpide", jonka kautta haluttiin saada meidät kykenemättömiksi pakenemaan. "Sankarilliset" valkosotilaat hyökkäsivät suurten puukkojen kanssa, leikkasivat housujen kannattimet, katkoivat takapännit ja sitten raksivat housujen etupuolelta suuret palat, jotta napit ja nappien reijät menivät mukana, joten housut eivät pysyneet jalassa ilman, jollei niitä käsin kannattanut. Kaikki tämä oli heille mieluista työtä, sen näki heidän irvistävistä ja hohottavista naamoistaan.

Sitten meidät komennettiin suureen vajaan, odottamaan tuntematointa tulevaisuutta, joka näytti hirvittävältä. Toiset arvelivat, että meidät ammutaan aivan lähimmässä tulevaisuudessa. Myönnettävästi siinä tuli mieliin vaikka minkälaisia ajatuksia, sillä niin kamalalta näytti alkuvalmistelut.

Hetken kuluttua pihamaalle tuotiin taasen joukko vankeja, joille tehtiin samoin kuin meille. Heidän joukossaan oli naisiakkin, niistä yksi ollen vielä taistelupuvussa. (Hänen luulen olleen Valkiakosken naiskompaniasta.) Tämä uljas naissoturi, nyt onnettomana verivihollistensa raa'an mielivallan kourissa, otettiin heti toisten joukosta ja vietiin takapihalle. Sieltä alkoi kuulumaan ankaria lyöntejä, joita aina seurasi naisen tuskallisia huudahtuksia ja sydäntäsärkeviä valituksia. Rääkkäystä kesti noin kahdenkymmenen minuutin ajan, jonka jälkeen se taukosi ja naisen valitukset päättyivät. Nauravat ja perkeleellistä hymyä kasvoillaan kantavat valkosotilaat raahasivat sitten naisen, joka oli pyörtynyt kiduttajainsa kynsissä, meidän kanssa samaan vajaan. Me, kauhun täyttämät onnettomat, koetimme antaa kaiken mahdollisen avun petojen repimälle toverittarellemme ja saimme hänet vihdoinkin virkomaan.

Näin viruimme vajassa puoleenyöhön saakka. Siihen mennessä valkoiset olivat ehtineet keräämään suuren joukon punaisia. Nyt, keskiyöllä, meitä lähdettiin kuljettamaan, mutta minne, sitä ei sanottu. Raa'an ja inhoittavan pahoinpitelyn uhriksi joutunut naissoturikin oli jo toipunut niin paljon,

että kykeni toisten toverien auttamana laahustamaan mukana. Siinä matkalla hänestä tuli jälleen nainen vaatteittensa puolesta, sillä toiset naistoverit antoivat hänelle mikä minkin vaatekappaleen. Matkalla tätä naissoturia etsittiin, luonnollisesti ammuttavaksi, mutta hän oli jo tähän mennessä ehtinyt vapautumaan kaikista sotilasvaatteistaan ja pukeutunut toisenlaiseksi.

Marssimme eteenpäin, tuskallista ja tuntematointa tietä myöten. Verenhimoinen lahtarijoukko ratsasti mukanamme, vankasti vartioiden uhrejaan. Jotkut meistä arvelivat, että tiemme vie Lahteen, vaan taasen toiset päinvastoin selittivät matkamme kulkevan pohjoista kohden.

Vihdoin alkoi aamu sarastamaan, maisemat selkesivät silmissämme, mielimme tuli pieni toivonkipinä ja rinoistamme nousi huokaus: "ei vielä, ei kuitenkaan tänäyönä ammuttu, koska päiväkin valkeenee." Siinä vankeina marssimme eteenpäin, tallustimme tannerta, jonka oli kastellut työläisten veri. Tiellä näkyi hirvittäviä muistoja, jälkiä tapahtuneista taisteluista ja antautumisista. Siinä oli ajovehkeitä, jos jonkinlaisia, rattaita, rekiä, polkupyöriä y. m. kaikki säpäleinä. Siinä oli hevosten raatoja ja -ihmisiä. Ruumiita ja irti silpoutuneita ruumiinosia. Siinä toverimme olivat taistelleet ja kaatuneet ylivoimaisen vihollisen edessä, vihollisen, jonka murhaavan voiman avuksi olivat Saksan pyövelit lähettäneet sotilaitaan. Kaatuneitten punaisten ruumiita oli heitelty keskelle tietä, lahtareitten inhoittavain vaistojen vaikutuksen kannustamana heitelty niin, että marssiessamme meidän täytyi jaloillamme tallata kaatuneitten toveriemme ruumiita. Kukaan ei saanut väistyä rivistä marssiessa, sillä ratsastavat lahtarit, jotka meitä kuljettivat, antoivat määräyksen eli uhkauksen, että jokainen, ken väistyy askeleenkin, ammutaan armotta.

Petoeläimetkään eivät häpäise uhrejaan. Mutta Suomen valkolahtarit omaavat perin vähän moraalialia. Kaatuneiden punaisten naissoturien ruumiita oli myös heitelty tielle ja tarkoituksen mukaisesti laiteltu asentoihin, joita tässä ei voida kuvailla. Jos kaatuneilta oli löydetty punakaartin tai jonkun ammattiyhdistyksen jäsenkirja, niin se tavallisesti oli lyöty rautanauloilla kiinni joko otsaan tai rintaan. Kaikkea tätä saimme katsella, kulkiessamme kohti Golgataa.

Aamupäivällä saavuimme kylään, jossa myös oli saksalaisia majotettuna. Nämä kun näkivät meidät tulevan, niin juoksujalassa he riensivät vastaanme, alkoivat ryöstämään jalkineitamme ja muita kelpaavia vaatteita. Huomattuani heidän tarkoituksensa, vedin kiireesti housujeni lahkeet saappaiteni varsin päälle ja samalla kiskoim maasta likaa ja tahrasin saappaiteni päälliset. Mutta se ei auttanut. "Sakmanni" kun saapui rivimme kohdalle ja huomasi saappaani, niin heti hän kiskoi ylös housuni lahkeet, veti pois rivistä ja alkoi viittomaan, että saappaat täytyisi ottaa pois jaloista. Minä koetin päätäni heiluttamalla näyttää, etten niin vain haluaisi luo-

pua saappaistani. Mutta sitä ei olisi pitänyt tehdä, sillä se antoi aiheen saksalaiselle heiluttaa nyrkkiään nenäni katolla. Samalla hän mutisi "poli tontti, poli tontti." Tulin siihen käsitykseen, että hän aikoo ammuttaa meidät puolen tunnin kuluttua ja niin aloin valmistautumaan riisumalla saappaat jaloistani. Tällä "korkea-arvoisella" rosvolla oli jo ennestään yhdet saappaat jaloissaan ja toiset kainalossaan. Mutta enempi vain halusi. Koetin hänelle näyttellä, että anna nuo saappaat minulle, jotka ovat kainalossasi. Nekin näyttivät huonoilta, mutta eipä äijä vain luopunut niistä, vaan saatuaan saappaani meni matkoihinsa ja mökisi mennessään: "poli tontti, poli tontti." Siitä riviin komennettuna aloin miettimään, kuinkahan kauan jalkani kestävät marssia, kun joudun paljain jaloin kulkemaan, sillä sukat eivät kauan kestä, Kuitenkin tunsin ikäänkuin lohdutukseksi sen, kun näin, että toisille oli käynyt samalla tavalla kuin minulle, s. o. olivat menettäneet saappaansa.

Nälkä ja jano ahdisti joukkoamme. En ollut mitään saanut mitään sitten, kun sain murun siitä leivän puolikkaasta, josta maksoimme kaksikymmentä markkaa. Joku joukostamme uskalsi kysyä lähellä olevalta vahdilta, että annetaanko meille tässä ruokaa. Sitä hänen ei kuitenkaan olisi pitänyt tehdä, sillä heti hän sai pysyynperästä kolauksen ja lyöjä karjui sen kuin kerkesi: "senkin rosvo, saatana, ensin varastat kaikki, ettei mekään ole saatu mitään syödä ja sitten vielä kehtaat tulla vaatimaan ruokaa. Kuulaa sinä tarvitset, punikki!"

Pian taasen saimme lähteä matkalle. Alkoi helvetillinen marssi. Nälkä oli ja kurkkua kuivasi, pyörtytti ja vettä ei saanut mistään. Ratsastavat vahtisotilaat komensivat, että jokainen, ken poistuu rivistä, ammutaan heti. Niin myös tehtiin monelle.

Surullisen vaikutuksen teki näky, jonka saimme kokea, kun eräs iäkäs vanhus, joka oli syystä tai toisesta joutunut joukkoomme tavallisena pakolaisena, menetti malttinsa kärsiessään hirvittävää janoa. Nähdessään tienoheissa vesilätäkön hän syöksyi suinpäin sitä kohden, saadaksensa sammutetunsi janoansa. Hänen janonsa sammuikin, sammui ainaseksi, sillä samalla hetkellä, kun hän poistui rivistä, paukahti kivääri hänen takanansa. Vanhus kaatui ja näin oli joukkomme taasen yhtä vähempi. Tällaisia "apuvähennyksiä" tapahtui pitkin matkaa, aina silloin tällöin.

Marssiessamme ratsastavat pyövelit ajoivat hevosillaan täyttä laukkaa riviemme kahtapuolta ja huusivat kuin verra janoavat sudet: "antakaa ilmi, ketkä ovat olleet päälliköitä ja ketkä taloja polttaneet. Ne, jotka suostuvat antamaan ilmi, saavat armon." Löytyikin joukossamme joitakin niin heikkoja, että epätoivossaan, uskoen säästyvänsä kovalta kohtalolta, antoivat ilmi tovereitaan. Tällaista ilmiantoa aina seurasi laukaus, joka todisti jonkun tovereitamme jääneen tielle, ilmiantajan uhrina kaatuneen. Ilmiantajat jäivät riviin, odottamaan luvattua

armoa, jota he eivät koskaan saaneet. He joutuivat saman kohtalon uhreiksi, kuin nekin, jotka eivät suostuneet ilmiantamaan tovereitaan, vaikka ehkä vähän myöhemmin.

Illalla, tuossa kuuden tienoilla, saavuimme Lammin pitäjän Koskenkylään. Siellä saimme määräyksen seisoa paikallamme, samoissa askeleissa, sillä "Mannerheim ajaa ohitse tästä näin", kuten vahdit sanoivat. Siinä saimme seisoa monta tuntia. Vasta puolenyön jälkeen näimme vilaukselta, kun tuo surullisen kuuluisa verikenraali ajoi autolla hurjaa vauhtia ohitsemme.

Lopun yöstä saimme olla eräällä pellolla, jolle laitettiin joitakin tulia. Vahdit olivat ympärillä ja pitivät tarkoin silmällä, ettei vain kukaan poistuisi. Jos huomaamatta astui ojan yli, niin silloin heti paukahti ja uhri kaatui tupertuneena maahan. Kauan kuitenkaan emme saaneet levähtää, sillä tuossa neljän tai viiden ajoissa meidät komennettiin tielle riviin. Nyt huomasimme, että meidän ratsuvahdit olivat yönaikana vaihtuneet ja muuttuneet entisiä raaemmiksi. Sen tulimme heti näkemään.

"Nyt punikit lähdetään tuonelaan," huutelivat ratsut heti ensimmäiseksi, aamutuimaan. Lähtö näyttikin todella siltä, että ollaan matkalla tuonelaan, sillä heti matkalle päästyämme meidät komennettiin juoksemaan. Hirvittävää oli katsella toisia, jos itsekin sai kauheita kärsimyksiä kokea. Sanomattakin jokainen tietää, miltä tuntuu, kun edellisen päivän marssista väsyneet ja yöllä kylmästä kankistuneet ihmiset, jotka kaiken lisäksi ovat nälissään, komennetaan juoksemaan. Suurin osa oli paljain jaloin. Minunkin jalkapohjistani alkoi tihkumaan veri, samoin ehkä toisten. Yöllä oli ollut niin kylmä, että maanpinta oli jäätynyt, muuttunut mukulaiseksi, kuten ainakin keväällä. Ensin tuntui hirvittävän tuskalliselta astua jäiseen ja mukulaiseen maahan paljain jaloin, mutta pian "siihen tottui", sillä jalat menettivät tuntonsa. Niin saimme juosta, kuten suuri karjalauma ja se huvitti lahtareita.

Matkalla alkoi teurastus, kuten edellisenäkin päivänä. Sieltä täältä rivistä ammuttiin yksi kerrallaan, johtuen muka jostain "rikoksesta".

Vihdoin saavuimme Tuuloksen pitäjän Syrjäntaustan kylään. Paikat alkoivat olemaan minulle tuttuja. Joku aika sitten taistelin tuimat taistelut juuri tällä paikkakunnalla. Silloin vielä oli rinnassa toivon kipinöitä. Mutta nyt? Ei, sitä ei voinut ajatella. Ei kestänyt. Mieli oli tylsä. Ajatus ei voinut kiintyä mihinkään muuhun, kuin leipään. Leipään, leipää, kun saisi, siinä kaikki ihanteet.

Syrjäntaustan kylä oli joksikin tyysti raunioina. Juuri eteeni tuli yksi jääkäreistä ja huusi, kuin pasuunalla: "katsokaa nyt roistot työtänne." Säpsähdin vähän, kun olin ollut juuri tätä kylää pommittamassa, joku aika taaksepäin, jolloin saimmekin sakalaiset lähtemään kylästä. Ajattelin itsekseni, että

jospa hän tietäisi edessänsä olevan yhden "poltto-komppanian" miehistä, niin varmaankin antaisi "napin otsaan", kuten lahtarit tapasivat sanoa.

Tässä kylässä meidät sullottiin yöksi eräeseen suureen heinäsuovaan. Mutta vähäksi sentään kävi tila, sillä joukkomme oli vielä suuri. Polvet koukussa saimme väristä kylmissämme sen yön. Ei tullut uni silmään. Jalat puutuivat niin, että aamulla jotkut eivät päässeet pystyyn ilman toisten apua. Nyt saimme ruokaakin pitkästä ajasta, ei kuitenkaan perin runsaasti. Yksi silakka ja peruna jokaiselle. Leipää ei ollut. Sen söivät valkoiset, kuten he itse sanoivat.

Nyt lähdettiin taivaltamaan kohti Hämeenlinnaa. Mutta pitkälle ei päästy, kun jo taasen komennettiin juoksuun. Ai! Ai, jalkoihin koski. Veri jäi joka askeleen merkiksi. En enään voinut kulkea muutoin kuin täytyi turvautua lähellä olevan toverin apuun. Pian sattui kuitenkin tapaus, jota en koskaan voi unhoittaa. Meidät pysäytettiin hetkeksi, mistä syystä, sitä en tiedä. Aivan minun kohdallani vainiolla kaivoi ojaa mies, joka seurasi katseellaan tarkoin meitä. Minä nostelin jalkojani, joista vuosi verta. Mies seurasi tarkoin vahtia ja samalla kun tämä käänsi katseensa toisaalle, hän heitti jaloistaan ottamansa määrät tallukkaat minua kohden ja lähti itse paljain jaloin kävelemään taloa kohden. Sain tallukkaat jalkoihini. Ne tuntuivat sanoin kuvaamatoman mukavilta, kun ne olivat lämpimät ja pehmeät. Ikävä vain, että joukkoomme jäi paljon paljasjalkaisia, jotka saivat kärsiä niitä tuskia, joista minä nyt vapauduin yksinäni.

Hämeenlinna lähellä saimme luvan juoda vettä maantien varrella olevasta pienestä lammikosta. Mutta juomisen täytyi tapahtua niin nopeasti, että ei ollut aikaa muuta kuin kerran imasta suunsa täyteen ja sitten taasen riviin. Siinäkin moni sai "viimeisen pesun", kun eivät maltaneet heti nostaa päätään. Kivääri paukahti ja uhrin pää painui vähän syvemmälle veteen.

Vihdoin iltamyöhällä saavuimme Hämeenlinnaan. Ensin meidät ajottiin sijoittamaan niin kutsuttuun Suomen kasarmiin, joka sijaitsee kaupungin halki menevän kadun varella, vaan se kuitenkin oli jo melkein täysi ja niin meitä lähdettiin viemään linnan takana oleviin kasarmeihin. Kun astuimme portista sisään, niin siellä meitä vastassa oli "valkosia rakuunoita", nuoria pojanloppeja, jotka taistellessa tavallisesti metelöivät rintaman takana. Nämäkös nyt olivat röyhkeitä, kun näkivät, että meillä ei ollut aseita. "Kukas nyt palstojanne viljelee Venäjällä, kun te tänne tulette" ja muunlaisia pilahuu-toja he laskivat meille. Siinä pihamaalla seistessäni en voinut aavistaa, että tulen viettämään "talossa" kaksi vuotta ja enkä voinut edes kuvitellakaan, mitä kaikkea tuolla ajalla tulee tapahtumaan.

(jatketaan)

